

การอนุรักษ์และการสืบทอดละครชาตรีในตรอกละคร ชุมชนนางเลิ้ง กรุงเทพมหานคร

The Conservation and Inheritance of “Lakorn Chattri”
In Trok Lakorn, Nanglearng, Community, Bangkok

¹สิทธิชัย สุขธรรมสถิต (Sittichai Sukthumsatit)

²อิงคยุทธ พูลทรัพย์ (Ingkayut Poolsub)

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

(Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Tawan-ok)

E-mail: sittichai_su@rmutto.ac.th

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของละครชาตรีในตรอกละคร ชุมชนนางเลิ้ง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ละครชาตรีในตรอกละคร ชุมชนนางเลิ้ง กรุงเทพมหานครให้อย่างยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และการสืบทอดละครชาตรีแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในตรอกละครชุมชนนางเลิ้ง กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

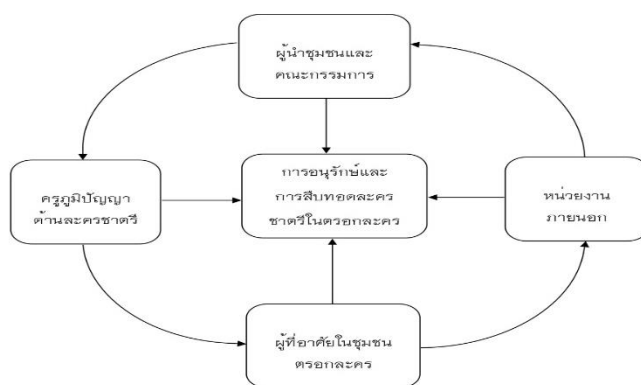
จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้มีประเด็นสำคัญในการนำเสนอ ดังนี้

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า 1. การเข้ามาของละครชาตรีในตรอกละคร ชุมชนนางเลิ้ง เริ่มมาตั้งแต่การอพยพผู้คนมาจากหัวเมืองทางภาคใต้ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการเข้ามาอาศัยของนักแสดงและนักดนตรีและผู้ประกอบการอาชีพด้านศิลปะการแสดงในบริเวณย่านสนามกระบือหรือนางเลิ้งในปัจจุบัน 2. การแสดงละครชาตรีเป็นการผสมผสานของการแสดงโนราห์ชาตรีกับละครในและละครจำแบบภาคกลาง 3. ผู้มีบทบาทสำคัญในเรื่องการรวมกลุ่มของผู้ที่ประกอบอาชีพทางการแสดง ในตรอกละครของชุมชนนางเลิ้ง คือ ครูพูน เรืองนนท์ 4. ลักษณะสำคัญของการแสดงละครชาตรีของตรอกละคร คือ การร้อง การรำ การต่อบทด้วยคำพูด ซึ่งไม่ค่อยปรากฏในการแสดงแบบอื่น ๆ 5. เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบการแสดงละครชาตรีของตรอกละคร มี 5 ชนิด คือ โทนชาตรี กลองตุ๊ก กรับ ฉิ่ง ปี ในระยะแรกจะมีการใช้ ซ็อง เข้ามาเป็นเครื่องดนตรีประกอบการแสดงด้วย หลังจากนั้น ครูพูน เรืองนนท์ ได้นำระนาดไม้นวมเข้ามาใช้ประกอบการแสดงละครชาตรี (Topyosod, 2017)

ภาพที่ 1-2 การแสดงละครชาตรี เรื่องสังข์ทอง โดยคณะละครชาตรีภัญญา ลูกแม่แพน (ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2560 ณ วัดราชาธิวาส กรุงเทพฯ)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า 1. ผู้ที่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนมานานบางคนก็เกิดและเติบโตในชุมชนมีการประกอบอาชีพด้านศิลปะการแสดง ทำให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมีความภาคภูมิใจในศิลปะการแสดงที่มีอยู่ในชุมชน 2. ผู้ที่อาศัยในชุมชนมีความกังวลในเรื่องสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น ที่ดินบริเวณชุมชนเป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ มีการต่อสัญญาเช่าที่ดินของชุมชนเป็นระยะ ๆ ในอนาคตมีโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าใต้ดินสายสีส้ม (สถานีหลานหลวง) 3. ประเด็นเรื่องการขยายตัวหรือการอพยพของครอบครัวผู้ที่อาศัยในชุมชน สาเหตุจากพื้นที่ในชุมชนไม่สามารถขยายได้ ส่งผลให้ครอบครัวแต่ละครอบครัวเกิดภาวะครอบครัวขยายออกนอกชุมชน 4. ประเด็นความสามัคคีความร่วมมือของผู้ที่อาศัยในชุมชนที่สะท้อนออกมาในการให้ความร่วมมือของผู้ที่อาศัยในชุมชนเมื่อมีการจัดงานประเพณีสำคัญ ๆ ของชุมชน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีลอยกระทง ฯลฯ เนื่องจากผู้ที่อาศัยในชุมชนมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันรู้จักกันมานานมีความผูกพันส่วนใหญ่เป็นเครือญาติที่รู้จักกันภายในชุมชน 5. ส่วนปัญหาที่พบในประเด็นของบทบาทของชุมชนกับการอนุรักษ์และการสืบทอดละครชาตรีในตรอกละครนั้นพบว่า ภายในชุมชนยังไม่มีผู้ประสานงานหลักในประเด็นการอนุรักษ์และการสืบทอดสืบทอดละครชาตรี มีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนที่คอยดูแลภายในชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชน คณะกรรมการบริหารชุมชน ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมในเรื่องของการอนุรักษ์และการสืบทอดละครชาตรีในตรอกละคร สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของการอนุรักษ์และการสืบทอดละครชาตรีในตรอกละคร

จากภาพแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในเรื่องการอนุรักษ์และการสืบทอดละครชาตรี อันได้แก่ ผู้ที่อาศัยในชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้เชี่ยวชาญด้านละครชาตรี ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภายนอก ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้มีความสัมพันธ์กันและเป็นตัวกำหนดทิศทางหรือนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการสืบทอดละครชาตรีทั้งสิ้น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 1. การเผยแพร่ความรู้ด้านการแสดงละครชาตรีที่มีประสิทธิภาพ คือ การเผยแพร่โดยครูภูมิปัญญาท้องถิ่นของตรอกละครผ่านหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน 2. แนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอดละครชาตรีอีกประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องละครชาตรีในรูปแบบที่น่าสนใจ 4. การเสนอให้สถาบันการศึกษาสามารถนำการแสดงละครชาตรี บรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาสำหรับนักเรียน นักศึกษา ภายในสถาบันการศึกษาได้ เช่น การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แล้วบรรจุวิชาการแสดงละครชาตรีเข้าไปอยู่ในหลักสูตรสถานศึกษา 6. การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาด้านการแสดงกับชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการอนุรักษ์ สืบทอดการพัฒนาภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแสดงศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายมากขึ้น นำไปสู่แนวทางเริ่มต้นของการจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชน